Randolph L. Braham Zoltán Tibori Szabó

ENCICLOPEDIA GEOGRAFICĂ A **HOLOCAUSTULUI** DIN TRANSILVANIA DE NORD

Traducere din limba maghiară de Andrea-Julika Székely Ghiță

CARTIER
istoric

CARTIER
Editura Cartier, SRL, str. Bucureşti, nr. 68, Chişinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, Bucureşti.
Tel/fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
cartier.md

Cărţile Cartier pot fi procurate online pe shop.cartier.md şi în toate librăriile bune din România şi Republica Moldova. Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble şi cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER
Librăria din Centru, bd. Ştefan cel Mare, nr. 126, Chişinău. Tel./fax: 022 21 42 03.
E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. Bucureşti, nr. 68, Chişinău. Tel.: 022 24 10 00.
E-mail: librariadinhol@cartier.md
Librăria online, shop.cartier.md, tel. 068 555 579.
E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POŞTĂ
CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712, Bucureşti, România
Tel./fax: (021) 210.80.51
E-mail: românia@cartier.md

Colecţia *Cartier istoric* este coordonată de Virgil Pâslariuc
Editor: Gheorghe Erizanu
Traducerea: Andrea-Julika Székely Ghiţă
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehnoredactare: Marina Darii
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Az észak-erdélyi holokauszt földrajzi enciklopédiája. Randolph L. Braham, Tibori Szabó, Zoltán, ed., Park Kiadó – Koinónia, Budapest – Cluj-Napoca, 2008,
© 2008 Randolph L. Braham – Zoltán Tibori Szabó
Hărţi © Béla Nagy
ISBN 978-963-530-846-0; 978-973-7605-94-8.

Randolph L. Braham, Zoltán Tibori Szabó, ed.
ENCICLOPEDIA GEOGRAFICĂ A HOLOCAUSTULUI DIN TRANSILVANIA DE NORD
Ediţia I, decembrie 2019

© 2019, Editura Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel".
Cărţile Cartier sunt disponibile în limita stocului şi a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii
Braham, Randolph L., Zoltán Tibori Szabó
Enciclopedia geografică a Holocaustului din Transilvania de Nord/ Randolph L. Braham, Zoltán Tibori Szabó, editori. – Chişinău: Cartier, 2019 (Tipogr. "Bons Offices"). – 568 p.
Tit. orig.: Az észak-erdély holokauszt földrajzi enciklopédiája. –
Referinţe bibliogr.: p. 503-518. – Ind. de nume, al denumirilor geogr. –
500 ex.
ISBN 978-9975-86-400-8.
ISBN 978-606-94526-2-2
94(=411.16)+94(498.4)"1944"
B 76

CUPRINS

Cuvânt înainte la ediția în limba maghiară (Randolph L. Braham) 11
Holocaustul în Transilvania de Nord (Randolph L. Braham) 13

COMITATE ÎN ORDINE ALFABETICĂ

Comitatul Bihor (Dániel Lőwy) 42
Comitatul Bistrița-Năsăud (Dániel Lőwy) 81
Comitatul Ciuc (Zoltán Tibori Szabó) ...102
Comitatul Cluj (Zoltán Tibori Szabó) 129
Comitatul Maramureș și Delegația Administrativă Maramureș (Kinga Frojimovics) 162
Comitatul Mureș-Turda (Yitzhak Perri) 258
Comitatul Odorhei (Zoltán Tibori Szabó) 299
Comitatul Sălaj (Dániel Lőwy) 319
Comitatul Sătmar (Ágnes Hegyi, Dániel Lőwy) 365
Comitatul Solnoc-Dăbâca (Randolph L. Braham) 423
Comitatul Trei Scaune (Zoltán Tibori Szabó) 445
Comitatul Ugocea (Kinga Frojimovics, Rita Horváth, István Végső).....461

LISTA HĂRȚILOR

Creșterea teritorială a Ungariei între 1938 și 1941 14
Transilvania de Nord, 1940-1945 18
Comunități evreiești din Ungaria în aprilie 1944 22
Circumscripții de jandarmerie și zone de deportare în 1944 26
Comitatul Bihor în anul 1944 41
Comitatul Bistrița-Năsăud în anul 1944 80
Comitatul Ciuc în anul 1944 101
Comitatul Cluj în anul 1944 128
Comitatul Maramureș în anul 1944 160
Delegația Administrativă Maramureș în anul 1944 161
Comitatul Mureș-Turda în anul 1944 257
Comitatul Odorhei în anul 1944 298
Comitatul Sălaj în anul 1944 318
Comitatul Sătmar în anul 1944 364
Comitatul Solnoc-Dăbâca în anul 1944 422
Comitatul Trei Scaune în anul 1944 444
Comitatul Ugocea în anul 1944 460

LISTA ILUSTRAȚIILOR

Holocaustul în Transilvania de Nord

„Eticheta hoitului" (Plăcuță de identificare a militarilor) 20
Evrei „în uniformă" înainte de înrolarea în detașamentele de muncă 20
Evrei aflați în serviciul muncii din armata ungară, în diferite locuri de muncă din Ucraina 21
Adunarea și deportarea evreilor „apatrizi", în vara lui 1941 21
Ghetoizarea evreilor din provincie 25
Jaful din 1944 30
Învagonarea și deportarea evreilor din provincie, 1944 32
Auschwitz-Birkenau – poarta și șinele care duceau către rampă 34
Sosirea unui transport din Beregove la Auschwitz-Birkenau, în a doua parte a lunii mai 1944 36

Procedura de selecție: separarea celor „apți" de muncă, de cei „inapți" 37
„Inapții" – cu puțin înainte de lichidare 37
În drum spre camera de gazare 37
Prelucrarea prăzii 38
Femei și bărbați „apți de muncă" 39

Comitatul Bihor

Berettyóújfalu, sinagoga ortodoxă 45
Berettyóújfalu, școala și casa de rugăciuni 46
Diosig, sinagoga ortodoxă 51
Derecske, sinagoga ortodoxă 52
Komádi, sinagoga ortodoxă 54
Konyár, sinagoga ortodoxă 54
Marghita, sinagoga ortodoxă 55
Monostorpályi, sinagoga ortodoxă 56
Nagyléta, sinagoga ortodoxă 57
Oradea, sinagoga neologă (Țion) 58
Oradea, interiorul sinagogii neologe (Țion) 59
Oradea, sinagoga ortodoxă 59
Oradea, interiorul sinagogii ortodoxe 59
Oradea, sinagoga ortodoxă Șas Hevra 60
Oradea, interiorul sinagogii Șas Hevra ... 60
Oradea, sinagoga hasizilor de Vijnița 61
Oradea, sinagoga ortodoxă de pe strada Teleki (Primăriei) 61
Oradea, sinagoga ortodoxă Poale Țedec 62
Salonta, sinagoga neologă 71
Salonta, interiorul sinagogii neologe 71
Sarkad, sinagoga ortodoxă 72
Săcueni, sinagoga ortodoxă 74
Suplacu de Barcău, sinagoga ortodoxă 75
Valea lui Mihai, sinagoga ortodoxă 77

Comitatul Bistrița-Năsăud

Bistrița, sinagoga ortodoxă 84
Bistrița, interiorul sinagogii ortodoxe 84
Năsăud, sinagoga ortodoxă 93

Comitatul Ciuc

Borsec, sinagoga ortodoxă 109
Gheorgheni, sinagoga ortodoxă 112
Gheorgheni, interiorul sinagogii ortodoxe 112

Comitatul Cluj

Cluj, sinagoga ortodoxă Șas Hevra 135
Cluj, interiorul sinagogii ortodoxe Șas Hevra 135
Cluj, sinagoga ortodoxă sefardă 135
Cluj, sinagoga neologă 136
Cluj, interiorul sinagogii neologe 136
Cluj, sinagoga ortodoxă Poale Țedek 137
Cluj, interiorul sinagogii Poale Țedek 137
Cluj, ghetoul de la fabrica de cărămidă 144
Hida, sinagoga ortodoxă 153
Huedin, sinagoga ortodoxă 155
Huedin, clădirea fostei ieșive de rit ortodox 156

Comitatul Maramureș și Delegația Administrativă Maramureș

Bila Țerkva, sinagoga ortodoxă din lemn 168
Borșa, sinagoga ortodoxă 171
Hust, sinagoga ortodoxă 189
Kvasi, sinagoga ortodoxă 199
Leordina, sinagoga ortodoxă 200
Mijhirea, sinagoga ortodoxă 205
Moisei, sinagoga ortodoxă 206
Ruscova, sinagoga ortodoxă 223
Ruscova, sinagoga hasizilor 223
Ruscova, interiorul sinagogii hasizilor 223
Sighetu Marmației, sinagoga ortodoxă mare 229
Sighetu Marmației, sinagoga ortodoxă din strada Hajnal (azi Bogdan Vodă) 229
Sighetu Marmației, sinagoga sefardă veche 229
Sighetu Marmației, sinagoga sefardă nouă 230
Sighetu Marmației, interiorul sinagogii sefarde noi 230
Sighetu Marmației, Beit Hamidraș 230
Sighetu Marmației, sinagoga Talmud-Tora 231
Sighetu Marmației, școala Talmud-Tora 231
Tiaciv, sinagoga ortodoxă 241
Vișeu de Sus, sinagoga ortodoxă 252

Comitatul Mureș-Turda

Reghin, sinagoga ortodoxă 271
Reghin, interiorul sinagogii ortodoxe 271
Nazna, prima sinagogă de lemn din Transilvania 280
Târgu Mureș, sinagoga ortodoxă 282
Târgu Mureș, interiorul sinagogii ortodoxe 282
Târgu Mureș, sinagoga status quo ante 283
Târgu Mureș, interiorul sinagogii status quo ante 283
Toplița, sinagoga ortodoxă 295
Toplița, interiorul sinagogii ortodoxe 295

Comitatul Odorhei

Bezidu Nou, sinagoga ortodoxă a secuilor sabatarieni 305
Bezidu Nou, casă de rugăciuni evreiască 307
Odorheiu Secuiesc, sinagoga ortodoxă, în spatele casei hahamului 312
Odorheiu Secuiesc, interiorul sinagogii ortodoxe 312

Comitatul Sălaj

Cehu Silvaniei, sinagoga ortodoxă 329
Jibou, sinagoga ortodoxă 339
Șimleu Silvaniei, sinagoga ortodoxă 349
Tășnad, sinagoga ortodoxă 357
Zalău, sinagoga ortodoxă 361

Comitatul Sătmar

Baia Mare, sinagoga sefardă 369
Baia Mare, sinagoga ortodoxă 370
Baia Mare, interiorul sinagogii ortodoxe 370
Carei, sinagoga status quo ante 377
Carei, interiorul sinagogii status quo ante 377
Carei, sinagoga ortodoxă 378
Csenger, sinagoga ortodoxă 385
Hodász, sinagoga ortodoxă 389
Mátészalka, sinagoga ortodoxă 393
Mátészalka, casă de rugăciuni a hasizilor 393
Nyírcsaholy, sinagoga ortodoxă 401
Ópályi, sinagoga ortodoxă 403
Satu Mare, sinagoga ortodoxă mare și sinagoga ortodoxă mică 406
Satu Mare, interiorul sinagogii ortodoxe mari 406
Satu Mare, interiorul sinagogii ortodoxe mici 406
Satu Mare, sinagoga hasizilor de Vijnița 407
Satu Mare, interiorul sinagogii hasizilor de Vijnița 407
Satu Mare, sinagoga hasizilor de Mukaceve 408
Satu Mare, interiorul sinagogii hasizilor de Mukaceve 408
Satu Mare, sinagoga ortodoxă de pe fosta stradă Bem 408
Satu Mare, sinagoga status quo ante 409
Satu Mare, sinagoga status quo ante, după Holocaust 409
Seini, sinagoga ortodoxă 414

Comitatul Solnoc-Dăbâca

Beclean, sinagoga ortodoxă 425
Dej, marea sinagoga ortodoxă 428
Dej, interiorul marii sinagogi ortodoxe 428
Dej, monumentul memorial al deportaților 431
Gherla, sinagoga ortodoxă 433
Gherla, interiorul sinagogii ortodoxe 434
Ileanda, sinagoga ortodoxă 436
Reteag, sinagoga ortodoxă 438
Târgu Lăpuș, sinagoga ortodoxă 441
Târgu Lăpuș, interiorul sinagogii ortodoxe 441

Comitatul Trei Scaune

Sfântu Gheorghe, sinagoga status quo ante 454

Comitatul Ugocea

Ciornotîsiv, sinagoga ortodoxă 466
Halmeu, sinagoga ortodoxă 469
Halmeu, casa de rugăciuni și baia rituală 469
Vînohradiv, sinagoga ortodoxă 478
Vînohradiv, interiorul sinagogii ortodoxe 478

Lista trenurilor morții din Transilvania de Nord care au tranzitat gara Košice în anul 1944 483
Soarta evreilor din Transilvania după Holocaust (Zoltán Tibori Szabó) 485
Abrevieri utilizate în notele bibliografice 503
Vocabular 519
Autori 527
Indice de nume 531
Indice al denumirilor geografice 546
Notă asupra ediției în limba română (Zoltán Tibori Szabó) 567